

Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος
Επίτιμος Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας
πρώην Πρόεδρος Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ

«Οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις και το ντόμινο των εξελίξεων μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία – Προκλήσεις Ασφάλειας και Στρατιωτικά ζητήματα στην ΕΕ υπό το πρίσμα της κρίσης στην Ουκρανία»

Πανόραμα, 22 Μαΐου 2022

Κύριε Επίτροπε, Κύριοι Υπουργοί, Κύριοι βουλευταί, Κύριε Δήμαρχε,
Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι,

Σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση συμμετοχής στην ξεχωριστή αυτή εκδήλωση.

Στις αρχές της δεύτερης δεκαετίας του 21ου αιώνα, η κατάσταση της παγκόσμιας ασφάλειας επιδεινώθηκε.

Σήμερα, η ΕΕ περιβάλλεται από αστάθεια πάσης φύσεως, προκλήσεις ασφαλείας και συγκρούσεις και αντιμετωπίζει πόλεμο στα σύνορά της. Η πανδημία COVID έχει επιδεινώσει την κατάσταση. Η χρηματοπιστωτική αστάθεια και οι ακραίες κοινωνικές και οικονομικές αποκλίσεις μπορούν να επιδεινώσουν περαιτέρω αυτή τη δυναμική και να έχουν αυξανόμενο αντίκτυπο στην ασφάλειά μας. Όλες αυτές οι απειλές υπονομεύουν κυρίως την ασφάλεια της ΕΕ κατά μήκος των νότιων και ανατολικών συνόρων μας και πέραν αυτών, γεγονός που μας ενδιαφέρει άμεσα λόγω εγγύτητας.

Αυτό που είναι πιο ανησυχητικό όμως μακροπρόθεσμα, είναι οι αναθεωρητικές πολιτικές τριών χωρών, της Ρωσίας, της Τουρκίας και της Κίνας, οι οποίες επιδιώκουν επιθετικά έναν νέο ρόλο για να αναβιώσουν το από καιρό χαμένο αυτοκρατορικό παρελθόν τους προκειμένου. Όλοι τους κινούνται παράλληλα και περίπου στις ίδιες γραμμές μιας κοινής αφήγησης για την αδικία του κόσμου εναντίον των λαών τους, που εμποδίζονται στο δρόμο προς το πεπρωμένο τους. Αυτές οι ρεβιζιονιστικές προσεγγίσεις οδηγούν νομοτελειακά στη διαμόρφωση επιθετικών στρατηγικών, όπως αυτή που βιώνουμε τώρα στην Ουκρανία.

Είναι σαφές ότι η Ρωσία προσπαθεί να αναθεωρήσει την αρχιτεκτονική ασφαλείας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο στην Ευρώπη, η οποία στηρίχθηκε στη συλλογική άμυνα που παρέχει το ΝΑΤΟ και τον ενωτικό και διπλωματικό και οικονομικό ρόλο της ΕΕ, προσπαθώντας να ανακτήσει τη σοβιετική σφαίρα επιρροής που έχασε το 1990, όταν κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση. Η υποτιθέμενη απειλή επέκτασης του ΝΑΤΟ μέχρι τα ρωσικά σύνορα, ένα αμυντικό ρωσικό αφήγημα που ξεκίνησε το 1995, έγινε μια φθηνή δικαιολογία για τα αναθεωρητικά και επεκτατικά όνειρα της Ρωσίας, και πουλήθηκε με τη μορφή άμεσης απειλής στο εσωτερικό της Ρωσίας και δυστυχώς έπεισε το ρωσικό λαό, ότι δέχεται διαρκή επίθεση από τη Δύση, προκειμένου να ανέχεται τους περιορισμούς και τις καταπατήσεις των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων του και την επιδείνωση του τρόπου ζωής του, και διαδόθηκε στους φιλορώσους ανά τον κόσμο, και ήταν σχετικά εύκολο να υποστηριχθεί από τον παγκόσμιο ρωσικό μηχανισμό προπαγάνδας. Δυστυχώς, ο κ. Πούτιν στη προσπάθειά του αυτή βρήκε μεγάλη βοήθεια λόγω ορισμένων λανθασμένων αναγνώσεων της κατάστασης από τις ηγεσίες της ΕΕ και των ΗΠΑ.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ΕΕ και τα ΚΜ της πίστευαν ότι η λύση για την εδραίωση καλών σχέσεων με τη Ρωσία ήταν η περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων μέσω κοινών συμφερόντων και αμοιβαίων οφελών. Πίστευαν ότι η εύκολη ή ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και κεφαλαίων θα «άνοιγε» περαιτέρω και θα έφερνε πιο κοντά τη Ρωσία στην ΕΕ και τη Δύση γενικότερα, και θα έπειθε τον κ. Πούτιν να επιλέξει τη δημοκρατία, το διάλογο και τη συνεργασία αντί για απειλές, αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις. Για το σκοπό αυτό, η Ευρώπη συμφώνησε να εξαρτηθεί από τους ρωσικούς υδρογονάνθρακες και να επενδύσει περαιτέρω στη Ρωσία. Στο ρόλο αυτό πρωτοστάτησε η Γερμανία που έτσι έσυρε το μεγαλύτερο μέρος της ΕΕ σε μια οικειοθελή ρωσική ομηρεία. Προφανώς, αυτή ήταν μια παρεξήγηση που οδήγησε σε λανθασμένη αξιολόγηση της κατάστασης από τη Δύση αλλά και από την Ρωσία την ίδια, για τον προσδιορισμό της μελλοντικής πορείας της. Η καλή οικονομία δεν είναι απαραίτητη για την αποκατάσταση της ειρήνης. Μερικές φορές συμβαίνει το αντίθετο. Η χρηματοδότηση του τυχοδιωκτισμού ή του αναθεωρητισμού είναι ευκολότερη όταν βασίζεται σε μια καλή και ακμάζουσα οικονομία. Πολλές φορές, το έχουμε δει και στο παρελθόν, αυταρχικοί ηγέτες κάνουν επιλογές που αγνοούν τα συμφέροντα ή το κόστος για τον λαό τους και προτιμούν να ακολουθήσουν τα εθνικιστικά τους οράματα και τις εδαφικές φιλοδοξίες τους.

Η ένοπλη επίθεση κατά της Ουκρανίας δείχνει την ετοιμότητα της Ρωσίας να χρησιμοποιήσει στρατιωτική ισχύ, για να επηρεάσει την παγκόσμια αρχιτεκτονική ασφαλείας, αδιαφορώντας για νομικούς ή ανθρωπιστικούς λόγους, σε συνδυασμό πάντα με υβριδικές τακτικές, κυβερνοεπιθέσεις, χειραγώγηση και παρέμβαση ξένων πληροφοριών, οικονομικό και ενεργειακό εξαναγκασμό και επιθετική πυρηνική ρητορική, στηριγμένη στη δική της λανθασμένη εκτίμηση ότι ο δυτικός δικαιωματισμός, οι πολιτικές ελευθερίες και ο νεοφιλελευθερισμός είναι δείγματα παρακμής, αδυναμίας και χαλαρότητας. Νομίζαμε

ότι είχαμε ξεπεράσει την απροκάλυπτη χρήση της στρατιωτικής ισχύος για επίτευξη πολιτικών σκοπών από χρόνια. Αλλά δυστυχώς είχαμε κάνει λάθος. Αυτές οι επιθετικές και αναθεωρητικές ενέργειες για τις οποίες η ρωσική κυβέρνηση, είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνη, απειλούν σοβαρά άμεσα και με βίαιο τρόπο την ασφάλεια των ευρωπαϊών πολιτών και τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής.

Προσωπικά πιστεύω ότι όπως έγινε φανερό, από το 2014 όταν άρχισε η κρίση στην Ουκρανία, όταν χωρίς συζητήσεις για συμμετοχή στο ΝΑΤΟ, η ΕΕ προσπάθησε να συνδεθεί εμπορικά με την Ουκρανία, πυροδοτώντας την Ρωσική αντίδραση που ήθελε την Ουκρανία να μείνει ελεγχόμενη και μέλος του ρωσικού κόσμου έγινε φανερό ότι η δυνατότητα σύνδεσης ή προσχώρησης της Ουκρανίας στην ΕΕ ενδιαφέρει, απειλεί και ενοχλεί περισσότερο τον κ. Πούτιν, παρά η εγγύτητα στα σύνορα του ΝΑΤΟ. Και αυτό είναι φυσικό. Οι τεράστιοι πόροι της Ουκρανίας και οι μοναδικές δυνατότητες των ουκρανικών βιομηχανικών και γεωργικών υποδομών με την επενδυτική υποστήριξη της ΕΕ, μπορούν να μετατρέψουν την Ουκρανία σε μία ευημερούσα και πλούσια χώρα. Ωστόσο, μία ευημερούσα και μη διεφθαρμένη δημοκρατική Ουκρανία που αποτελεί Κράτος Δικαίου, απειλεί το καθεστώς του κ. Πούτιν πολύ περισσότερο από τους αμφιλεγόμενους πυραύλους του ΝΑΤΟ διότι ενδεχομένως η αυταρχική πολιτική εξουσία του θα τεθεί σε κίνδυνο, μετά από μία πιθανή και ίσως αναπόφευκτη αφύπνιση του λαού του, που θα βλέπει τα ξαδέλφια του από την άλλη πλευρά των συνόρων να ευημερούν χωρίς καταπίεση και απειλές.

Η εξωφρενική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας ήταν ένα σοκ που έφερε με ευθύνη της Ρωσίας, πίσω στο ξέφωτο τη βαρβαρότητα της ζούγκλας, αλλά εξ αιτίας αυτού, τις τελευταίες ημέρες έχουμε δει μια σειρά γεγονότων και εξελίξεων που αναμένονταν επίσης για χρόνια να συμβούν:

- Το ΝΑΤΟ, έχοντας ένα σαφές στρατιωτικό DNA στα γονίδιά του, βρήκε και πάλι την κατάλληλη ευκαιρία, και αναζωογονήθηκε απέφυγε να εμπλακεί άμεσα στη σύγκρουση για να μην εμπλακεί σε πυρηνικό πόλεμο.
- Η καθυστερημένη γέννηση της γεωπολιτικής Ευρώπης: Η ΕΕ ενάντια σε όλες τις προβλέψεις, ενήργησε γρήγορα για τα στάνταρντ της και με πρωτοφανή αποφασιστικότητα, σπάζοντας πολλά ταμπού. Αναμφίβολα, προχωρήσαμε περισσότερο τους τελευταίους μήνες απ' ό,τι σε δεκαετίες συζητήσεων. Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι όταν η κρίση χτυπήσει, οι Ευρωπαίοι είναι δυνατόν να ενωθούν και μπορούν και αναπτύσσουν μια ισχυρή συλλογική βούληση αυτοσυντήρησης στηριγμένη σε μια κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, για να υπερασπιστούν τις αξίες και τα συμφέροντά τους από κάθε μορφή επίθεσης. Πληρώνοντας ενδεχομένως, όπως πιστεύω ότι γίνεται τώρα, το αντίστοιχο τίμημα της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

- Τέλος, ενίσχυσε τη διατλαντική αλληλεγγύη, ανάμεσα σε ΕΕ και ΗΠΑ, η οποία δεν ήταν στα καλύτερά της πριν από την κρίση, αν και η εκλογή του κ. Μπάιντεν έφερε πιο κοντά τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Πολλά πράγματα συνέβησαν από τότε.

Ο κ Πούτιν, υποτίμησε τη Δύση έκανε λάθος υπολογισμούς όπως φοβόμασταν από χρόνια, υπολόγισε λάθος όπως ο Σαντάμ Χουσεΐν στο παρελθόν, ότι η Δύση είναι «χάρτινη τίγρη» και όρμησε στον «ουκρανικό βάλτο» για να αρχίζει να βουλιάζει άμεσα μη έχοντας όπως φαίνεται πλέον ξεκάθαρη και δοκιμασμένη «πολιτική εξόδου». Και μετά όλα άλλαξαν. Ενώ το ΝΑΤΟ έγινε και πάλι η τρομερή στρατιωτική συμμαχία αντίβαρο και προστάτης, η ΕΕ ένας σαφώς μη στρατιωτικός, διεθνής πολιτικός και χρηματοπιστωτικός οργανισμός, χρησιμοποιώντας ένα νέο εργαλείο τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό για την Ειρήνη (EPF), για πρώτη φορά στην ιστορία του, χρηματοδότησε με δισεκατομμύρια ευρώ μέχρι στιγμής, την αγορά και παράδοση βοήθειας θανατηφόρων όπλων στην Ουκρανία, γεγονός το οποίο εθεωρείτο ότι ήταν το Προπατορικό Αμάρτημα μέχρι σήμερα για τις Βρυξέλλες και δεν το συζητούσαν ή αποδεχόντουσαν ποτέ.

Ξαφνικά, τα κράτη μέλη της ΕΕ συνειδητοποίησαν ότι χρειαζόμαστε ένα κβαντικό άλμα προς τα εμπρός για να αναπτύξουμε μια ισχυρότερη και πιο ικανή ΕΕ που να ενεργεί ως πάροχος ασφάλειας, βασιζόμενη στις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης, όπως ορίζονται στα άρθρα των Συνθηκών.

Για το σκοπό αυτό, δημιουργήθηκε ένα νέο θεσμικό ευρωπαϊκό κείμενο, που ονομάζεται η Στρατηγική Πυξίδα που συζητήθηκε περισσότερο από ένα χρόνο στις Βρυξέλλες. Αυτό θα είναι το κείμενο που θα απεικονίσει ότι η ΕΕ και τα ΚΜ της συνειδητοποίησαν ξαφνικά ότι πρέπει να επενδύσουν περισσότερο στην ασφάλεια και την άμυνά τους προκειμένου να μετεξελιχθούν σε ισχυρότερο πολιτικό παράγοντα και να γίνουν επιτέλους πάροχοι ασφάλειας τουλάχιστον για τον εαυτό τους.

Τους περασμένους μήνες το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε επίσημα αυτή τη Στρατηγική Πυξίδα. Με αυτή, παρουσιάστηκε ένα κοινό στρατηγικό όραμα για την πολιτική ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ κατά τα επόμενα 5-10 χρόνια παρέχοντας στην ΕΕ ένα φιλόδοξο σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της πολιτικής της στον χώρο της ασφάλειας και της άμυνας μέχρι το 2030 ξεκινώντας όμως αμέσως την εφαρμογή της. Καλύπτει όλες τις πτυχές της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας και είναι δομημένη γύρω από τέσσερις πυλώνες: **δράση, ασφάλεια, επενδύσεις, εταιρικές σχέσεις**. Τα σημαντικότερα σημεία των τεσσάρων πυλώνων είναι:

- Η δημιουργία, έως το 2025, δύναμης ταχείας ανάπτυξης της ΕΕ έως 5000 στρατευμάτων για διαφορετικούς τύπους κρίσεων.

- Η ανάπτυξη υβριδικών, ομάδων ταχείας αντίδρασης για αντιμετώπιση δυσχερών κυβερνοδιπλωματικών καταστάσεων καθώς και χειρισμού ξένων πληροφοριών και πάσης φύσεως παρεμβάσεων και παρεμβολών, καθώς και τη δημιουργία πολιτικών ασφαλείας, διαστήματος, θαλάσσιας ασφάλειας και κυβερνοάμυνας για την αντιμετώπιση ενός ευρέος φάσματος απειλών. Αυτό είναι σημαντικό, γιατί η ΕΕ είναι μια διασυνδεδεμένη κοινότητα που αν απειληθεί και επηρεαστεί ένα μέλος της θα επηρεαστεί τελικά ολόκληρη η ΕΕ στο σύνολο της, γεγονός που της επιτρέπει από τώρα να αναπτύξει πολιτικές δυναμικών «αντιποίνων» εναντίον οποιουδήποτε απειλήσει τα μέλη της, κάτι αδιανόητο μέχρι τώρα.
- Η δέσμευση των κρατών-μελών να ενισχύσουν σημαντικά τις αμυντικές τους δαπάνες για να μειώσουν τα κρίσιμα κενά δυνατοτήτων.
- Για την αντιμετώπιση των κοινών απειλών και προκλήσεων, η ΕΕ θα ενισχύσει τη συνεργασία και με άλλους στρατηγικούς εταίρους, εκτός Ευρώπης.

Επειδή πολύ συζήτηση έγινε για το τι προβλέπει η ΕΕ στη στρατηγική Πυξίδα για την Τουρκία, η ΕΕ παραμένει προσηλωμένη στην ανάπτυξη μιας αμοιβαίας επωφελούς συνεργασίας, αλλά αυτό απαιτεί ίση δέσμευση από την πλευρά της Τουρκίας να προχωρήσει σε έναν δρόμο συνεργασίας, διαρκούς αποκλιμάκωσης και να απέχει από νέες προκλήσεις ή μονομερείς ενέργειες που παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο. Ενώ σε περίπτωση συνέχισης ανάλογης ενέργειας, η ΕΕ είναι δυνατόν, να χρησιμοποιήσει τα μέσα και επιλογές που έχει στη διάθεσή της για την υπεράσπιση των συμφερόντων της και των κρατών μελών της, καθώς και τη διατήρηση της περιφερειακής σταθερότητας.

Η Τουρκία, όμως γενικότερα αποτελεί μετά τη Ρωσία την άλλη αναθεωρητική δύναμη της περιοχής και όπως προαναφέρθηκε αποτελεί επίσης σημείο ανησυχίας για την ΕΕ. Οι αυξανόμενες εντάσεις και η αντιπαράθεση της Τουρκίας με την Ελλάδα και την Κύπρο στην Ανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο, είναι γνωστές στη διεθνή κοινότητα. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι η όμως η μόνη διαφορά με την Τουρκία που αναγνωρίζεται επίσημα από την Ελλάδα. Οι επιλογές που προσφέρουν ως συνήθως οι Τούρκοι στους αντιπάλους τους είναι πάντα οι ίδιες: Αποδοχή των απαιτήσεων της Τουρκίας ή των τετελεσμένων που η Τουρκία δημιούργησε ή ένοπλη σύγκρουση ή κρίση με τις ισχυρές τουρκικές ΕΔ. Με την ευκαιρία αυτή, οι δυνατότητες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων καθιστούν την κατάσταση περίπλοκη και επικίνδυνη για το τουρκικό βαθύ κρατικό κατεστημένο που υποστηρίζει, σκηνοθετεί και προωθεί αυτή τη σκληρή στάση. Από την άλλη, ένα πράγμα που πρέπει πάντα να έχουμε κατά νου είναι ότι τα υπό συζήτηση σύνορα δεν είναι αποκλειστικά ελληνικά, αλλά είναι και σύνορα της ΕΕ και πρέπει αυτό να της το υπενθυμίζουμε. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για την πρόσφατη μετατροπή των ελληνοτουρκικών συνόρων και των μεταναστευτικών ζητημάτων σε θέματα μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ, εξέλιξη που έχει δυσχεράσει ιδιαίτερα τους Τούρκους.

Ένα από τα πιο αινιγματικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η ΕΕ είναι οι σχέσεις της με την Κίνα. Η Κίνα είναι ταυτόχρονα εταίρος, για παράδειγμα όσον αφορά στη δράση για το κλίμα· ανταγωνιστής, ιδίως από οικονομική άποψη· και αντίπαλος, με την Κίνα να προωθεί ενεργά εναλλακτικές μορφές διακυβέρνησης και να προσπαθεί να επεκτείνει τη σφαίρα επιρροής της. Η ανάπτυξη και η ενσωμάτωση της Κίνας στην περιοχή της, και στον κόσμο γενικότερα, και η σχέση της με τις ΗΠΑ αλλά και με την Ρωσία και την ΕΕ, εκτιμάται ότι θα σηματοδοτήσει το υπόλοιπο του αιώνα. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι αυτό θα συμβεί τουλάχιστον όσον αφορά στην ΕΕ, με τρόπο που θα δεν θα έρχεται σε αντίθεση με τη διεθνή τάξη που βασίζεται στους διεθνείς νόμους και κανόνες, αλλά και στα συμφέροντα της ΕΕ και στις αξίες μας. Αυτό απαιτεί ισχυρή ενότητα μεταξύ μας και στενή συνεργασία με άλλους περιφερειακούς και παγκόσμιους εταίρους ώστε να αποφευχθούν και να εμποδιστούν ενέργειες κακού υπολογισμού από μέρους της τύπου Ουκρανίας από την Κίνα προς την Ταϊβάν που θα διαταράξουν σημαντικά την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια και θα επηρεάσουν και εμάς.

Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστούν ορισμένα πολύ σημαντικά σημεία από την αρχή.

Πρώτον και κύριο, για τα ΚΜ (κράτη-μέλη) της ΕΕ, η εθνική άμυνα και η ασφάλεια αποτελούν εθνικές ευθύνες. Τα ΚΜ πρέπει να είναι σε θέση να υπερασπιστούν το έδαφός τους και την κυριαρχία τους. Το ΝΑΤΟ, αναλαμβάνει την ευθύνη της Συλλογικής Άμυνας των μελών του. Ως εκ τούτου, η Συλλογική Άμυνα της Ευρώπης αποτελεί ευθύνη του ΝΑΤΟ μόνο όμως εφόσον ο εμπλεκόμενος αποτελεί μέλος του. Αυτό δεν έχει αλλάξει και δεν πρόκειται να αλλάξει στο άμεσο μέλλον.

- Ένα από τα κύρια στρατηγικά καθήκοντα της ΕΕ είναι η προστασία των πολιτών της. Αυτή η προστασία των πολιτών της ΕΕ ασχολείται κυρίως με θέματα υγείας και επιβολής του νόμου και, ως εκ τούτου, είναι θέματα για τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου, την αστυνομία, τους συνοριοφύλακες, τη χωροφυλακή, την ακτοφυλακή κλπ., αλλά σίγουρα όχι στρατιωτικά ζητήματα. Και αυτό πρέπει πάντα να το έχουμε κατά νου.
- Συνεπώς, στα καθ' ημάς, για την Ελλάδα και την Κύπρο οι ρόλοι του ΝΑΤΟ και της ΕΕ έχουν εντελώς διαφορετικό νόημα: **(1)** Η Κύπρος δεν είναι σύμμαχος του ΝΑΤΟ και ως εκ τούτου δεν προστατεύεται από το ΝΑΤΟ από καμία απειλή, **(2)** η Ελλάδα είναι σύμμαχος του ΝΑΤΟ, αλλά σε μια αντιπαράθεση με την Τουρκία, το ΝΑΤΟ δεν αναμένεται να πάρει το μέρος κανενός και στη συνέχεια η Ελλάδα δεν προστατεύεται ούτε από τη Συμμαχία. **(3)** Η ΕΕ παραμένει ο μοναδικός «δυνητικός σύμμαχος» και για τις δύο χώρες.
- Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε τα δύο άρθρα που υπάρχουν στις Συνθήκες και τα οποία θα μπορούσε να επικαλεστεί ένα ΚΜ θύμα επιθετικότητας. Αναφέρομαι στο άρθρο 222 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ρήτρα

αλληλεγγύης) και στο άρθρο 42.7 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής). Αυτή η πορεία δράσης, δεδομένης της κατάστασης στην περιοχή, αξίζει να εξεταστεί περαιτέρω και άμεσα από τις πολιτικές ηγεσίες απαραίτητως της Ελλάδας και κυρίως της Κύπρου που μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν.

- Έχοντας κατά νου ότι η δύναμη της Ένωσής μας, καθώς και η ασφάλεια της Δύσης βρίσκονται στην ενότητα, την αλληλεγγύη και την αποφασιστικότητα, στρεφόμαστε στη σχέση μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ. Οι λέξεις-κλειδιά της σχέσης ΕΕ-ΝΑΤΟ είναι η αμοιβαία ενίσχυση και η κατανομή των βαρών. Το ΝΑΤΟ πρέπει να επικεντρωθεί στη Συλλογική Άμυνα κατά εξωτερικών αντιπάλων, ενώ η ΕΕ θα πρέπει να έχει την πρωτοκαθεδρία σε όλα τα θέματα που αφορούν τη διαχείριση κρίσεων, την ανθεκτικότητα, την κυβερνοασφάλεια και τις υβριδικές απειλές, την φυσική ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις και δυνατότητες κατανομής βαρών.
- Όλοι συμφωνούμε ότι η ΕΕ δεν είναι στρατιωτική οργάνωση, και δεν πρέπει ποτέ να σκεφτούμε καν να επιτρέψουμε να συμβεί αυτό. Εντούτοις, είναι γενικά αποδεκτό, ότι όλες οι αποτελεσματικές γεωπολιτικές διαπραγματεύσεις σε σκληρό περιβάλλον εξουσίας θα πρέπει πάντα να υποστηρίζονται από αποφασιστικές και ισχυρές στρατιωτικές δυνατότητες συνοδευόμενες από την αξιόπιστη βούληση αυτή να χρησιμοποιηθεί αν απαιτηθεί. Αυτό βέβαια ισχύει και σε εθνικό επίπεδο.

Ένας νέος όρος που επινοήθηκε και προβάλλεται πρόσφατα, είναι η Στρατηγική Αυτονομία της ΕΕ, προκειμένου να «αποφευχθούν οι εξωτερικές εξαρτήσεις σε ένα νέο γεωπολιτικό πλαίσιο». Υπάρχει πλέον μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι η ΕΕ πρέπει να έχει την ικανότητα να ενεργεί χωρίς αδικαιολόγητες εξαρτήσεις από άλλους όσον αφορά τις δυνατότητες, τις τεχνολογίες και τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Με σκοπό η ΕΕ να μπορεί να δράσει, όταν οι ΗΠΑ ή το ΝΑΤΟ είναι αδιάφορες, απρόθυμες ή ανίκανες να το πράξουν. Και γίνεται όλο και πιο εύκολο να δούμε σενάρια στη Μέση Ανατολή ή την Αφρική όπου η ασφάλεια και τα συμφέροντα της ΕΕ βρίσκονται σε κίνδυνο, αλλά οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ έχουν ελάχιστο ή καθόλου συμφέρον να δράσουν.

Ας εξετάσουμε τώρα μερικές υψίστης σημασίας παραδοχές και να διακινδυνεύσουμε προβλέψεις για τις εξελίξεις της επόμενης ημέρας στον κόσμο, στην Ευρώπη αλλ και στην Ουκρανία :

- Η επόμενη μέρα της Ουκρανικής κρίσης είναι συνυφασμένη κατ αρχή με την τελική έκβαση των πολεμικών επιχειρήσεων, και την τελική κατάσταση στη ίδια τη Ρωσία που ξεκίνησε την περιπέτεια αυτή αλλά και με την τελική πορεία και τύχη του κ. Πούτιν αλλά από γεωοικονομική άποψη με την μελλοντική και αναγκαία

πολιτική και οικονομική υποστήριξη στην Ουκρανία και στην ευρύτερη περιοχή και συνδεδεμένη στο κατά πόσο αυτό θα προέλθει και θα επηρεάσει την ΕΕ και κατ'επέκταση και την Ελλάδα. Ελπίζουμε βέβαια ότι η Ουάσινγκτον δεν έχει ξεχάσει πλέον πώς η οικονομική συνεργασία μπορεί να εξυπηρετήσει γεωπολιτικούς σκοπούς. Μετά τον Β' ΠΠ, το Σχέδιο Μάρσαλ και Τρούμαν και όχι η αμερικανική στρατιωτική δύναμη ήταν ο κύριος λόγος για τον οποίο η αμερικανική κυριαρχία στη Δυτική Ευρώπη δημιούργησε στενούς και εξαρτησιακούς πολλές φορές γεωπολιτικούς δεσμούς με συμμάχους. Μετά το τέλος του πολέμου, η Ουκρανία και οι γειτονικές χώρες, καθώς και τα μεταναστευτικά προβλήματα και οι καταστραμμένες ουκρανικές υποδομές και τα σχετικά κοινωνικά προβλήματα, θα απαιτήσουν μεγάλο μέρος κεφαλαίων και των επενδύσεων (εκτιμάται μεταξύ 200-500 δις ευρώ), δηλαδή ένα νέο σχέδιο Μάρσαλ για την Ουκρανία και την περιοχή, αν βέβαια πραγματικά θέλουμε να κάνουμε μια επιτυχημένη και αποτελεσματική επιστροφή στην Ουκρανία και στην παρακείμενη περιοχή. Και δεν υπάρχει καλύτερος συνεργάτης των ΗΠΑ και του ΟΗΕ για την ευόδωση του συγκεκριμένου στόχου από τον μεγαλύτερο ανθρωπιστικό και αναπτυξιακό πάροχο του κόσμου, την ΕΕ. Ήδη η ΕΕ μελετάει συγκεκριμένα πακέτα οικονομικής βοήθειας πέραν των στρατιωτικών προμηθειών. Η κατάσταση εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει μεγάλες επενδυτικές ευκαιρίες που δεν πρέπει να αφήνουν την Ελλάδα αδιάφορη.

- Το NATO η μεγαλύτερη στρατιωτική συμμαχία στην ανθρώπινη ιστορία, θα συνεχίσει ενδεχομένως επεκτεινόμενο, την πορεία του σαν καθαρή και ισχυρή στρατιωτική συμμαχία αντίβαρο για το ρόλο της Ρωσίας και ενδεχομένως αργότερα για την Κίνα.
- Αυτή είναι μια κρίσιμη στιγμή για την ΕΕ. Είναι επίσης καιρός για την Ευρωπαϊκή Ένωση να συζητήσει και να αποφασίσει πως θέλει να εξελιχθεί και μαζί της βέβαια σε κοινή πορεία και η Ελλάδα. Πρέπει να βάλουμε περισσότερη άμυνα και ασφάλεια στη νοοτροπία μας και να πάρουμε την ασφάλειά μας στα χέρια μας. Για να αποφύγει να είναι στο έλεος των άλλων, πρέπει έστω και τώρα, έστω και με δυσκολίες, να γίνει ένας πραγματικά παγκόσμιος γεωπολιτικός παίκτης. Η Στρατηγική Πυξίδα είναι μια καλή αρχή και ωθεί την ΕΕ προς αυτή την κατεύθυνση.
- Η Ρωσία θα παραμείνει μια από τις μεγάλες δυνάμεις του κόσμου. Αλλά είναι αναμενόμενο επίσης ότι πρόκειται να συνεχίσει να ολισθαίνει πίσω από τις ΗΠΑ, την Κίνα και την ΕΕ όσον αφορά την πολιτική επιρροή και την οικονομική ευημερία. Η Ρωσία εξ αιτίας της σύγκρουσης έχει όμως πλέον τεθεί εκτός της παγκόσμιας τάξης. Θα συνεχίσει όμως να έχει τη γεωπολιτική της δύναμη και να επιδιώκει επέκταση και ισχυροποίηση του ρόλου της. Ο κόσμος μπορεί να ζήσει έναν «μίνι ψυχρό πόλεμο», μεταξύ Δύσης και Ρωσίας, ενώ οι σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ με την Κίνα και οι σχέσεις Κίνας-Ρωσίας θα συνεχίζονται και ίσως θα ενισχύο-

νται. Η γεωοικονομική επίθεση της Δύσης κατά της Ρωσίας έχει εντυπωσιάσει ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας που θα αποφύγει να βρεθεί σε παρόμοια θέση γιατί γι αυτήν οι συνέπειες θα είναι τραγικότερες από τη Ρωσία.

- Η μεγάλη πρόκληση είναι η μελλοντική σχέση της ΕΕ με την ίδια τη Ρωσία. Εάν ο πόλεμος τελειώσει ακόμη με μια ειρήνη μέσω διαπραγματεύσεων, τότε η ΕΕ και η Ρωσία μπορεί σταδιακά να δημιουργήσουν ένα απολύτως αναγκαίο, τεταμένο πλαίσιο συνύπαρξης, στο οποίο η ΕΕ θα καταργήσει ορισμένες από τις κυρώσεις της ή θα αρχίσει κάποιες εμπορικές σχέσεις, παράλληλα όμως με αυστηρές απαιτήσεις τροποποίησης της συμπεριφοράς της σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, και σίγουρα φροντίζοντας να μην επαναλάβει τα εξαρτησιακά λάθη του παρελθόντος. Ωστόσο, η Ευρώπη θα προσπαθήσει να εισάγει μόνιμα πλέον τους φυσικούς πόρους που απαιτεί από αλλού.
- Εάν, ωστόσο, ο πόλεμος καταλήξει σε στρατιωτικό αδιέξοδο, χωρίς καμία ειρηνευτική συμφωνία, τότε η ΕΕ πρέπει επιπλέον να διατηρήσει όλες τις κυρώσεις και να προετοιμαστεί για έναν μόνιμο κίνδυνο νέας κλιμάκωσης. Όσο όμως αντίπαλη και αν είναι η σχέση μεταξύ των δυο πλευρών, το επίπεδο πολιτισμικής εγγύτητας και η συνεχής επαφή κατά μήκος των κοινών συνόρων σημαίνει ότι τα κράτη της ΕΕ δεν έχουν τελικά άλλη επιλογή από το να επαναπροσεγγίσουν τις σχέσεις τους με τη Ρωσία ακόμα και σε μια εποχή που μεταξύ τους κυριαρχεί το ενδεχόμενο μιας πολεμικής συμβατικής ή και ενδεχομένως πυρηνικής αντιπαράθεσης.
- Η στρατιωτική της ισχύς, επιτρέπει στη Ρωσία να ασκεί δυναμική πολιτική πάνω από το δικό της πραγματικά περιορισμένο πολιτικό και οικονομικό βάρος και η άσκηση της ενοχλητικής της δύναμης θα συνεχίσει να παραμένει σχετικά εύκολη. Η Ευρώπη πρέπει να το έχει αυτό υπόψη της. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί από τώρα αν οι αποδεδειγμένες περιορισμένες της δυνατότητες θα ωθήσουν τη Μόσχα να διερευνήσει μια πιο συνεργάσιμη, αντί για συγκρουσιακή μεγάλη στρατηγική; Ή θα συνεχίσει να προσπαθεί να κεφαλαιοποιήσει τη δύναμη της με διεκδικητικότητα και επιθετικότητα; Όπως όμως διαπίστωσε στην Ουκρανία, οι επιλογές και ιδίως αυτές που στηρίζονται σε ελλιπή ανάλυση της καταστάσεως, εσφαλμένη αρχική συγκρότηση και προετοιμασία, και σίγουρα περιορισμένη επαφή με τη πραγματικότητα, έχουν πάντα τίμημα.
- Για την ΕΕ, η άσκηση των παρενοχλητικών πολιτικών από οποιονδήποτε και κυρίως από μέρους των Ρώσων ή Κινέζων, πρέπει να την εξαναγκάσει να αρχίσει να σκέφτεται πώς θα αντιμετωπίσει και ενδεχομένως θα ανταποδώσει πιθανές «υβριδικές» ενέργειες εναντίον ενεργειών τέτοιου τύπου που θα εκδηλώσουν κυρίως οι Ρώσοι. Όποια όμως διαδρομή κι αν επιλέξει ο κ. Πούτιν, η ΕΕ πρέπει να παραμένει πάντα ανοιχτή για διάλογο, με το σύνθημα: Συνεργαστείτε όταν μπορείτε, αλλά ανταποδώστε όταν πρέπει. Αυτό θα απαιτήσει η Ε.Ε και τα κράτη μέ-

λη να αναπτύξουν έναν πολύ ισχυρότερο ευρωπαϊκό αντανακλαστικό όμως. Εάν το στρατηγικό κέντρο λήψεως αποφάσεων της Ευρώπης είναι κενό, αδιάφορο, διχασμένο, ή αδύναμο, τότε ούτε η συνεργασία ούτε η απώθηση θα υλοποιηθεί όπως πρέπει, και η ΕΕ θα κλυδωνίζεται διαρκώς μετά από την επόμενη δυναμική κίνηση που θα προέρχεται αιφνιδιαστικά από οποιαδήποτε παγκόσμια δύναμη. Και αυτό δεν μας αξίζει. Χρειαζόμαστε μια ισχυρότερη, πιο συνειδητοποιημένη και πιο αυτόνομη Ευρώπη σε όλους τους τομείς για να εξασφαλίσουμε την ασφάλεια και σταθερότητα μας.

Κλείνοντας, πιστεύω ότι:

- Για την ΕΕ, το συμπέρασμα είναι πάντα το ίδιο: η διπλωματική και αμυντική ολοκλήρωση της είναι αναγκαία και επείγουσα όπως και η περαιτέρω ενίσχυση της γεωοικονομικής και γεωπολιτικής της ισχύος, ώστε σε κάθε σενάριο η ΕΕ να μπορεί να υποστηρίξει μια ειρηνική παγκόσμια τάξη πραγμάτων με ξεκάθαρο στόχο: την στήριξη ενός κόσμου, με ένα σύνολο κανόνων γενικώς αποδεκτών που θα στηρίζουν και θα επιβάλλουν ειρήνη, ασφάλεια και ευημερία, στους οποίους και θα προσυπογράψουν όλα τα κράτη.
- Παράλληλα από την πλευρά της, η ΕΕ πρέπει να παραμείνει σταθερά εστιασμένη στα ζωτικά της συμφέροντα: διαφύλαξη του δικού της τρόπου ζωής, αποτρέποντας οποιαδήποτε διάχυση αποσταθεροποίησης και ανασφάλειας είτε από την ανατολική είτε από νότια πλευρά που είναι δυνατόν να την απειλήσει.

Σας ευχαριστώ.